

หอมเพียงไร จึงหาญไล่ไอยรา น้ำหอม (หึ่ง) ไล่ช้าง ยุทธการขับไล่ศัตรูพืชไซซ์จัมบี

ซาง ซ้าง ซ้าง น้องเคยเห็นช้างหรือเปล่า...!
เพลงนี้อาจจะฟังไม่รื่นหูเท่าใดนักสำหรับ
ชาวสวนชาวไร่ เพราะ "ซ้าง" ถือเป็นหนึ่งในศัตรูพืช
ที่สร้างความเสียหายได้อย่างเป็นอาบเป็นกำ

หลายคนอาจจะสงสัยว่าน้องซ้างจะน่ากลัวแค่ไหน
ถ้ายังจำกันได้ เมื่อกลางปีก่อน (มิถุนายน
2564) มีโพสต์ในเฟซบุ๊กสาวจากเมืองหัวหิน เปะ
ภาพ "พลาญบุญช่วย" น้องซ้างผู้ไทยที่โผล่ทะลุ
กำแพงเข้ามาหยิบอาหารในครัวของเธออย่างสบาย
อารมณ์

กินเสร็จก็กลับหายไป ทิวเมื่อไรก็แวะมา แม้จะ
ถูกขับไล่ หรือมีกล้องแอบถ่ายเอามาประจานก็ยังไม่
สน

คุณธีรภัฏวรรณ ผึ้งประสมพร เจ้าของบ้านเผย
ว่า น้องมาเรื่อยๆ เล่นเอาเสียหายไปแล้วหลายรอบ
ไม่รู้จะทำอย่างไร

ด้วยความน่ารักของพลาญบุญช่วย หลังจากที่
ออนไลน์ไม่นาน ภาพของน้องก็กลายเป็นไวรัลที่มี
คนมากดไลก์กดแชร์กันไปอย่างครึกครื้น ถึงขนาด
ได้ออกทีวีช่องข่าวไปเกือบทั่วทุกสำนัก กลายเป็น
มีมดังในโซเชียลอยู่พักใหญ่

ทว่า เรื่องแบบนี้ ไม่เจอกับตัว ไม่มีทางรู้ น้อง
ไม่ได้น่ารักสำหรับทุกคน

อย่างที่บอกไป ซ้างเป็นศัตรูพืช และศัตรูพืช
ที่ตัวใหญ่นานาน เาน้ำฉีดไล่ ยิ่งงักไม่ไป
แถมอาจจะโดนพ่นกลับ และถ้าน้องหงุดหงิดอาจ
จะโดนเหยียบแทน

ผมเคยคุยกับผู้เชี่ยวชาญด้านช้างป่าหลาย
ท่าน ทุกคนบอกเป็นเสียงเดียวกันว่า "ปัญหา
สงครามความขัดแย้งระหว่างคนกับช้าง (human-
elephant conflict) นี้ เป็นงานช้าง" คราวนี้จึงมา
เน้นหนัก ไม่รู้ว่าแก้ไขได้อย่างไร

เพราะพื้นที่หรือ land use ของประเทศนั้นมี
จำกัด การขยายตัวของชุมชนเมืองที่เบียดเสียดเยียด
ดัด บีบให้พื้นที่ทางการเกษตรต้องถอยร่นขยับ
ออกไปเรื่อยๆ จนบางทีก็รุกเข้าไปใกล้ (หรือบางที
ก็อาจจะเข้าไปใน) พื้นที่ป่า ที่เป็นถิ่นที่อยู่ของ
ช้าง

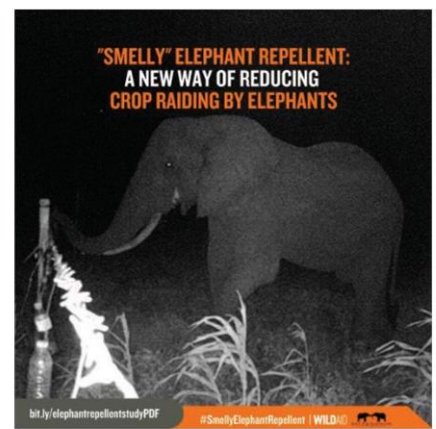
อยู่ใกล้กัน ก็เหมือนลั่นกับพื้น การปะทะกันก็
คงเป็นเรื่องธรรมดา

ยิ่งสวนผลไม้ที่ออกกันเต็มต้น หวาน กรอบ
อร่อยด้วยแล้ว ก็คงเป็นเหมือนบุฟเฟ่ต์ไฮโซสำหรับ
น้องซ้าง พอสุกกก็ส่งกลิ่นหอมยั่ววนรุ่มจนใจ จะ
มากัดกินไม้ให้น้องเข้าไป ก็คงไม่ใช่เรื่องง่าย

ปัญหานี้มีหลายองค์กรทั้งในระดับประเทศ และ
ในระดับนานาชาติให้ความสนใจ พยายามจะเข้า
มาช่วยแก้ไข แต่ไม่ว่าจะทำอย่างไร ออกแคมเปญ
รณรงค์มาดีแค่ไหนก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน
อยู่ดี

แต่แม้จะมีคนให้ความสนใจช่วยแก้ปัญหานี้
อยู่เยอะ เกษตรกรในท้องที่ที่โดนโขลงซ้างถือ
วิสาสะเข้ามาเหยียบย่ำเต็ดกินกันบ่อยๆ ก็ไม่ได้
นั่งนอนใจ หายๆทริวิธีสารพัดเพื่อขับไล่ซ้างไป
ไม่ให้มาก่อความวุ่นวายกับพื้นที่เพาะปลูกของ
ตน เพราะซ้างศัตรูพืชนั้นเฉลี่ยฉลาดเกินกว่าที่
หลายคนจะคาดคิด

ยุทธการที่ 1 ล้อมรั้วกันช้าง อันนี้ดูจะตรง
ไปตรงมามากที่สุด แต่เป็นวิธีที่ยั่งยืนน้อย
ที่สุด เพราะถ้ารั้วไม่แข็งแรงจริง ถีบเบาๆ ที่
เดียวก็ถล่ม มีรั้วที่ขวางทางเดินเข้าบุฟเฟ่ต์อันโอชะ
ของน้องได้

ภาพเผยแพร่ของไซซ์เจียลของทีม WildAid และ Save the Elephants

บางคนเลยบอกจ้าเลยๆ ไม่พอ ต้องจัด "รั้ว
ไฟฟ้า" เดินเข้ามา ต้องโดนช็อตจนสะดุ้ง วิธีนี้แพง
แต่ได้ผล แต่ปัญหาคือ มักจะได้ผลแค่ไม่กี่วัน พอ
ปล่อยไปสักระยะ น้องก็จะคิดหาวิธีจัดการรั้วไฟฟ้า
ได้อยู่ดี ส่วนใหญ่จะล้มต้นไม้ เสา หรืออะไรใหญ่ๆ
มาทับให้รั้วพัง พอระบบไฟฟ้าตัด น้องก็จะซัดเหยียด
ตัวเองเข้ามาเบียดบุฟเฟ่ต์ได้สบายใจ เหมือนไม่เคยมี
รั้วมาก่อน

ยุทธการที่ 2 บีบแตร ตีฆ้อง กลอง เป็ดล่าโพง
ใช้เสียงดังๆ บางทีก็เอาคบเพลิงมาจุดวิ่งไล่ด้วย เอา
ให้น้องตกใจ เอาให้สะดุ้งโหยง จะได้วิ่งหนีทางจุกเข้า
ป่าไปเลย ยุทธวิธีนี้จะหายไป ก็ต้องบอกว่าใช้ได้ แต่
ใช้ได้แค่แป๊บเดียว พอน้องเริ่มชินกับเสียง น้องก็จะ
หายกลัว แล้วถ้าไปบีบแตรไล่ตอนอารมณ์ไม่ดี หรือ
ตกมัน บางทีน้องอาจจะพุ่งใส่ หรือไล่เหยียบ เล่นเอา
วงแตกได้เหมือนกัน

ยุทธการที่ 3 เปลี่ยนแนว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ตามแปลงชายขอบ ปลูกพืชที่น้องไม่น่าจะชอบ เน้น
พวกกลิ่นแรงๆ พริก ชিং ข่า เพื่อผลอกินเข้าไปจะ
เผ็ดๆ แสบๆ ร้อนๆ จะได้เซ็ดทลอบ เลิกมาก่อวุ่น

มติชน สุดสัปดาห์

Matchon Weekend
Circulation: 500,000
Ad Rate: 480

Section: First Section/-

วันที่: ศุกร์ 16 - พุธสัปดาห์ 22 ธันวาคม 2565

ปีที่: 43

ฉบับที่: 2209

หน้า: 54(กลาง)

Col.Inch: 93.69

Ad Value: 44,971.20

PRValue (x3): 134,913.60

ศิลปิน: สีสี่

คอลัมน์: ทะลุกรอบ: หอมเพียงไร จึงหาญไล่ไอยรา น้ำหอม (หึ่ง) ไล่ช้าง ยุทธการขับไล่ศัตรูพิษ...

แล้วไปหาของกินที่อื่นแทน ฟังดูดี

แต่ปัญหาคือห้องข้างก็มีรสนิยม แกรมยังจุกใจด้วย แปลงที่ไม่ชอบ ตมๆ แล้วก็ไม่กิน เดินเลียไปแปลงที่มีของชอบแทน แต่ถ้าแปลงปลูกของไม่ชอบ ขวางทางห้อง ห้องก็จะสมนาคุณด้วยการอย่าให้รบกวนกับปรับหน้าดินต้นฤดู

เจ็บปวด เพราะท้ายสุด มักจะเละทั้งสองแปลงเสียหายหนักกว่าเดิม และถ้าปลูกแต่ของไม่ชอบห้องหาวะไรกินไม่ได้ หิวมาก ๆ ก็จะเข้ามาทักทายถึงบ้าน ถึงครัวให้ทักใจเล่น อย่างกรณีหลายบุญช่วยเป็นต้น...

กลุ่มอนุรักษ์หลายกลุ่มก็หาวิธีช่วย ไปปลูกพืชอาหาร ขุดโป่งเทียมสำหรับช้างไว้ให้ในป่า ล่อให้ห้องข้างเปลี่ยนทางวกกลับเข้าไป จะได้เลิกมาอยู่กับชุมชน แต่ข้างทั้งสอง ตัวก็ไม่ใช้เล็กลง กินไป กินไปไม่นาน ก็จระย่อยหรือ พอริมขาดแคลน ห้องก็หนีถึงบุฟเฟต์สวนผลไม้ ย้อนกลับมาเยี่ยมพี่ๆ เกษตรกรใหม่อีกรอบ

ยุทธการที่ 4 เลี้ยงฝูงไว้ในสวน วิธีนี้น่าสนใจและสามารถขับไล่ช้างได้ค่อนข้างชะงัด เพราะพอเข้ามาแล้วเจอฝูงต้อย เลอบ่อยๆ ช้างก็ต้องยอมถอยเหมือนหนาม ต้องยอมรับว่าเวิร์กมากในเชิงทฤษฎี แต่ปัญหาที่คือ “เหล็กในไม่มีตา” ฝูงมีตา แต่ก็ไม่รู้หรอกว่าใครคือคนเลี้ยง

สรุปท้ายที่สุด อาจจะต้องยอมบวมยุบทั้งช้างทั้งคน ยิ่งถ้ามีเด็กๆ อยู่ด้วย วิธีนี้ถือว่าอันตราย

ปัญหาสงครามระหว่างช้างกับคนนั้นไม่ได้แค่เกิดขึ้นในไทยเท่านั้น ในต่างประเทศอย่างแอฟริกา ก็เจอปัญหาหนักหน่วงไม่แพ้กัน ในแอฟริกา ปัญหาการฆ่าช้างเพื่อป้องกันพื้นที่เพาะปลูก และการล่าช้างอย่างผิดกฎหมายถือเป็นหนึ่งในประเด็นหลักในวงการอนุรักษ์

หลังจากที่ชุ่มทดลองมานานถึง 4 ปี (ตั้งแต่ปี 2018-2021) องค์กรพิทักษ์ช้าง (Save the Elephants) และ WildAid Africa จึงได้เปิดตัวยุทธการใหม่ ใช้กลิ่นปราบช้าง

อย่างที่บอกไปตอนต้น มีพืชหลายอย่างก็ช้างไม่ชอบ และที่สำคัญ จมูกช้างค่อนข้างไว ทีมวิจัยก็เลยเกิดไอเดีย “น้ำหอมที่ไล่ช้าง (smelly elephant repellent)” ขึ้นมา พวกเขาคิดค้นน้ำยาสูตรพิเศษขึ้นมา เป็นน้ำยาที่ส่งกลิ่นฉุนได้ใจ จนถึงขนาดช้างยังทนไม่ไหว ต้องเอางวงอุดปาก อพยพหนีกัน

ภาพหลายบุญช่วย (เครดิตภาพ : รัชฎาวรรณ ผึ้งประสพพร)

ไม่เป็นขบวนเลยทีเดียวนะ

ในการปรุงน้ำหอม (หึ่ง) ทีมวิจัยจะใส่องค์ประกอบที่มีกลิ่นเฉพาะตัว อย่างเช่น กระเทียม พริกขิง และน้ำมันสะเดาลงไปต้มด้วยกันในน้ำ ก่อนที่จะเอาไปผสมกับข้าว ไข่เน่า และน้ำมันทำอาหาร แล้วเอาไปหมกต่อสักระยะ ก่อนที่จะเอามาใส่ในขวดพลาสติก แล้วไปห้อยไว้บนรั้วสวนรอบๆ แปลงปลูกก่อนถึงหน้าเก็บเกี่ยว

เป็นเหมือนกับดักให้ตื่นตื่นตกใจ พอช้างเริ่มเข้าภูธรานแปลงเกษตร พวกมันจะโดนรั้วลวดทำให้ให้น้ำหอมที่กระเด็นออกส่งกลิ่นเคลือบ...

พลการทดลองจากฟาร์ม 30 แห่งใกล้พรมแดนอุทยานแห่งชาติน้ำตกเมอร์ริสันในลาโทโร ประเทศยูกันดา (Murchison Falls National Park, Latoro, Uganda) และอีก 10 แห่งใกล้อุทยานแห่งชาติซาโวตะวันออกในประเทศเคนยา (Tsavo East National Park, Kenya) พบว่าน้ำหอมที่ไล่ช้างได้ผลดีมาก

ในระหว่างปี 2018-2020 มีโขลงช้างบุกเข้าฟาร์มทดลองในยูกันดาถึง 309 ครั้ง และน้ำหอมที่ไล่ช้างถอยหนีกลับไปได้ถึง 82 เปอร์เซ็นต์ หรือ 254 ครั้ง

และจากการบุก 24 ครั้งในเคนยา น้ำหอมที่ไล่ช้างหนีได้มากถึง 63 เปอร์เซ็นต์ หรือ 15 ครั้ง

เลยทีเดียวนะ

เป็นไปได้อันตลอบบอวอลของน้ำหอมที่จุกใจมากจนทำให้ช้างหมดอารมณ์กินอาหารไปเลยอะไรก็ตามที่อยู่ในรั้วก็มีกลิ่นเดียวอากาศบริเวณที่ส่งกลิ่นอันร้ายแรงขนาดนี้ ผืนตะกอละกินเข้าไป ท้องไส้อาจปั่นป่วน และด้วยกลิ่นที่เกินจะทน พวกช้างจะยอมล่าถอย

โดนมาเยอะ พอมียุทธการที่พอจะเอาคืนบ้างได้บ้างแบบนี้ เกษตรกรก็ถูกอกถูกใจกันใหญ่ จากการสัมภาษณ์พวกเกษตรกรที่เคยทดลองใช้น้ำหอมที่ไล่ช้าง ชัดเจนกว่า 80 เปอร์เซ็นต์อยากกลับมาใช้อีกรอบ พวกเขาบอกว่านอกจากไล่ช้างแล้ว น้ำหอมที่ยังช่วยขับไล่แมลงศัตรูพืช ควายป่า โค กระบือ และพวกกระรอกได้ด้วย แกรมยังเป็นปู่ที่ตีอกด้วย

แต่ที่เป็นประเด็นคือ ยังไม่รู้ว่าไล่ได้ชะงัดแบบนี้ได้อีกนานแค่ไหน ไม่แน่ว่าวันหนึ่งอาจจะมีห้องข้างจุกใจที่กินได้หมดไม่สนกลิ่น หรืออาจจะมึนห้องข้างที่มีรสนิยมเปิบพิสดาร หันมาชื่นชมนิยมกลิ่นโชยคลุ้งที่แสนจะรบกวนของน้ำหอมที่หึ่งขึ้นมา

อย่างไรก็ตาม ในเวลานี้ ในตอนที่น้ำหอมที่หึ่งยังเวิร์กอยู่ ทางทีม Save the Elephants กำลังมองหาวิธีขยายขนาดการผลิตเพื่อให้เกษตรกรสามารถนำน้ำหอมที่ไล่ช้างไปใช้ไล่ช้างได้อย่างถาวร และเท่าเทียม

แต่ก็ไม่รู้จะว่าช้างไทยจะมีรสนิยมต่างจากช้างแอฟริกาหรือไม่ บอกได้แค่เดียว ไม่ลองไม่รู้... ●